

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Αγροτική Οικονομία

Ενότητα 2: Συντελεστές παραγωγής

Κοντογεώργος Αχιλλέας

Σχολή Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών
Προϊόντων & Τροφίμων (Δ.Ε.Α.Π.Τ.)

Σκοποί ενότητας

- Σκοπός της ενότητας αυτής είναι να αναλυθούν οι συντελεστές παραγωγής που χρησιμοποιούνται στον αγροτικό τομέα και αποτελούν τη βάση της παραγωγικής διαδικασίας και χαρακτηρίζονται από μια ποικιλομορφία αλλά και μια ιδιαιτερότητα στη χρήση τους.
- Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζεται ο συντελεστής παραγωγής **φύση**.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η φύση (environment)

I. Το έδαφος και οι ιδιότητες του,

- Οικονομικές ιδιότητες
- Φυσικά Χαρακτηριστικά
- Αξιολόγηση εδάφους
- Χρήσεις γης – πολιτική γης

II. Το κλίμα,

III. Το έμβιο,

IV. Άλλοι φυσικοί Πόροι

Εισαγωγή

Οι συντελεστές παραγωγής στον αγροτικό τομέα παρουσιάζουν μια **ποικιλομορφία** αλλά και μια **ιδιαιτερότητα** στη χρήση και στις μορφές και αποτελούν τη **βάση της παραγωγικής διαδικασίας**.

Η αγροτική παραγωγή προκύπτει πάντα με τον συνδυασμό αυτών των συντελεστών, ο οποίος συνίσταται στη χρησιμοποίηση τους με διάφορους τρόπους σε διαφορετικές ποσότητες ώστε να προκύψουν τα επιθυμητά προϊόντα, σε επιθυμητές ποσότητες και σε επιθυμητές ποιότητες.

Οι συντελεστές Παράγωγης

Στα πλαίσια της αγροτικής οικονομίας, για να γίνει η παραγωγή ενός αγροτικού προϊόντος χρειάζεται η συντονισμένη και ακριβής συμμετοχή συγκεκριμένων συντελεστών παραγωγής οι οποίοι διακρίνονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

- 1. Η φύση** (environment)
- 2. Η Εργασία** (Labour)
- 3. Το κεφάλαιο** (Capital)
- 4. Η Διαχείριση** (farm management)

1. Η φύση - Περιβάλλον

- Η φύση αποτελεί τον κυριότερο συντελεστή της αγροτικής παράγωγης, γιατί παρέχει όλες τις πρώτες ύλες άλλα και τις απαραίτητες συνθήκες τις οποίες απαιτούν τα φυτά και τα ζώα μετατρέπουν σε χρήσιμα, για τον άνθρωπο φυτικά και ζωικά προϊόντα.

Α. Το έδαφος και οι ιδιότητες του,

Β. Το κλίμα,

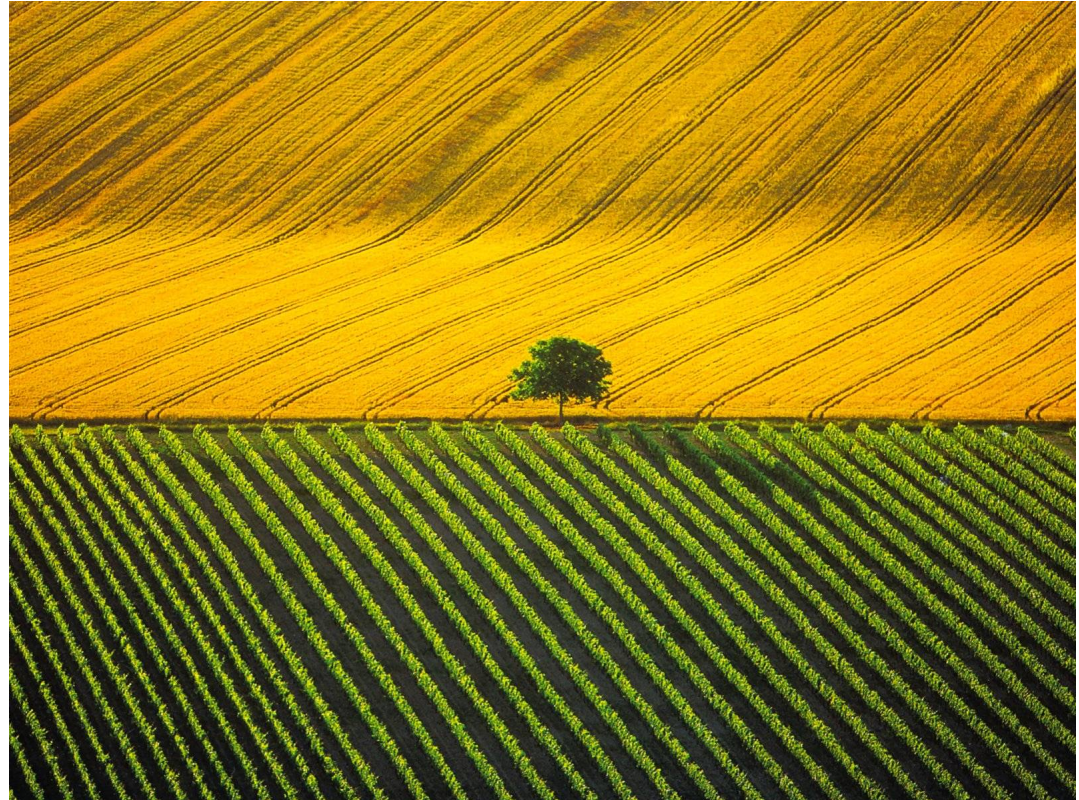
Γ. Το έμβιο,

Δ. Άλλοι φυσικοί Πόροι

Το έδαφος

Το έδαφος είναι η επιφάνεια της γης την οποία ο άνθρωπος εκμεταλλεύεται προκειμένου να παράγει γεωργικά προϊόντα

Εικόνα 1: Το έδαφος

Το έδαφος

- Το έδαφος για τον αγροτικό τομέα είναι το **επιφανειακό στρώμα της γης** το οποίο δέχεται την επίδραση του κλίματος και τη μηχανική κατεργασία από τον άνθρωπο και **χρησιμεύει ως υπόστρωμα για την ανάπτυξη** των φυτών και των ζώων
- Βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας γεωργικής ή κτηνοτροφικής παραγωγής
- Το έδαφος ως σημαντικός συντελεστής παραγωγής παρουσιάζει σημαντικές **οικονομικές** ιδιότητες, σημαντικές **φυσικές** ιδιότητες, **χημικές** και **βιολογικές** ιδιότητες.

Οικονομικές ιδιότητες του εδάφους

- Το αμετάθετο
- Το ανεπαύξητο
- Το άφθαρτο

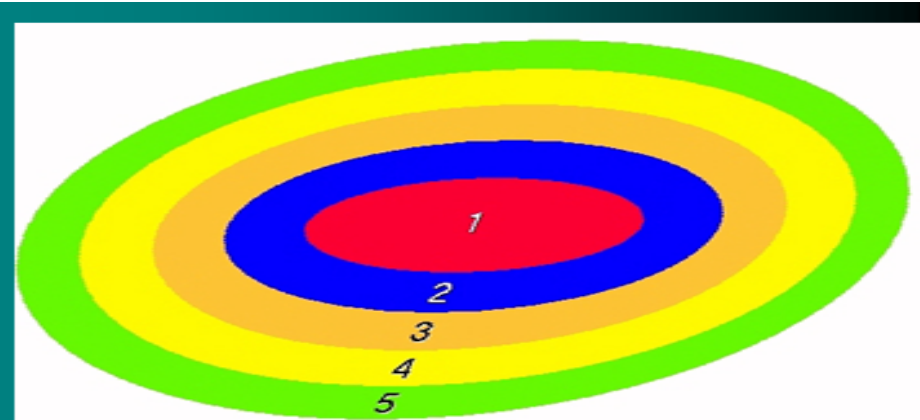
Οικονομικές ιδιότητες του εδάφους

- **Το Αμετάθετο.** Συνεπάγεται αδυναμία απαλλαγής από το φυσικό περιβάλλον και το κλίμα από το οποίο περιβάλλεται.
  - Το χώμα ως υλικό δεν υπόκειται απολύτως στην ιδιότητα του αμετάθετου. *Τι σημαίνει αυτό?*
  - Η θέση του εδάφους καθορίζει το ποσό του κεφαλαίου και της εργασίας, που απαιτούνται για την παραγωγή (θα μεταφερθούν εκεί που είναι το χωράφι)
  - **Θεωρία Γερμανού Von Thünen:** η γεωργία μιας περιοχής ή μιας χώρας αναπτύσσεται γύρω από τα αστικά κέντρα, σχηματίζοντας ομόκεντρες ζώνες από διαφορετικές καλλιέργειες

Το μοντέλο χωροθέτησης αγροτικών χρήσεων γης κατά Von Thünen

Σύμφωνα με τη θεωρία Von Thunen, οι γεωργικές χρήσεις τείνουν να χωροθετηθούν με τη μορφή ιδεατού κύκλου γύρω από ένα αστικό κέντρο το οποίο θα αποτελέσει την αγορά κατανάλωσης των αγροτικών προϊόντων που παράγονται στη συγκεκριμένη περιφέρεια των καλλιεργειών

1. Αστικό κέντρο
2. Εντατική Γεωργία (κηπευτικά)
3. Δασικές Δραστηριότητες
4. Εκτάσεις Σιτηρών (κ βιομηχανικά φυτά)
5. Κτηνοτροφικές Δραστηριότητες

Περασμένος αιώνας – Δεν ισχύει ποια, γιατί?

Το αμετάθετο

- Αμετάθετο σημαίνει ότι η θέση του εδάφους είναι γεωγραφικά και τοπικά αμετάβλητη
- Το αμετάθετο του εδάφους καθορίζει τελικά και τη μορφή της χρήσης και της εκμετάλλευσης αυτού.

Οικονομικές ιδιότητες του εδάφους

- **Το Ανεπαύξητο** Συνεπάγεται ότι η έκταση της γης είναι δεδομένη, και η έκταση μιας χώρας είναι επίσης δεδομένη.

Η συνολική καλλιεργούμενη έκταση μιας χώρας αυξάνει με εκχερσώσεις ακαλλιέργητων εκτάσεων και δασικών εκτάσεων, αποξηράνσεις ελών και λιμνών, καλλιέργεια ερημικών εκτάσεων με νέες τεχνικές

Οικονομικές ιδιότητες του εδάφους

- **Το Ανεπαύξητο**

- η χρησιμοποιούμενη έκταση μπορεί να μεταβάλλεται είτε με τη δυνατότητα της αγροτικής εκμετάλλευσης να αγοράζει και άλλη έκταση γης ή να ενοικιάζει ή σε ορισμένες περιπτώσεις, να της παραχωρείται έκταση γης
- Λόγω του περιορισμένου της γης, ως οικονομικό αγαθό, και της ολοένα **αυξανόμενης ζήτησης** της για παραγωγικούς σκοπούς, το **κόστος απόκτησης ή το κόστος χρήσεως** (ενοίκιο), αυξάνεται συνεχώς και επιβαρύνει το κόστος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων.

Οικονομικές ιδιότητες του εδάφους

- **Το Άφθαρτο.** Η ιδιότητα αυτή του εδάφους αφορά τη φυσική, τη χημική και τη βιολογική σύσταση του εδάφους οι οποίες κατά κανόνα δεν φθείρονται και παραμένουν ανέπαφες για πάρα πολλά χρόνια.
  - Η ιδιότητα αυτή του εδάφους οδήγησε στη καθιέρωση της οικονομικής αρχής της **μη επιβάρυνσης με δαπάνες απόσβεσης της αξίας του**, δηλαδή δεν καταλογίζεται ποσό δαπάνης για την απόσβεση του εδάφους.
  - Η παραπάνω ιδιότητα καθιστά τις **επενδύσεις σε γη** ιδιαίτερα **ελκυστικές**

Οικονομικές ιδιότητες του εδάφους

- Η προσπάθεια βελτίωσης των χαρακτηριστικών του εδάφους είτε οικονομικών είτε φυσικών, θεωρείται δυσχερής, δαπανηρή και μακροχρόνια και είναι γνωστή ως **«ακαμψία» του εδάφους**.
- Οι προσφερόμενες εκτάσεις για καλλιέργεια, ιδιαίτερα στη χώρα μας, είναι πολύ δύσκολο να μεταβληθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα γεγονός που προσδίδει στο συντελεστή μια **«Ανελαστικότητα προσφοράς»**

Μονάδες μέτρησης Εδάφους

- **Μονάδα Μετρήσεως** του εδάφους χρησιμοποιείται το **στρέμμα**, που είναι ίσο με χίλια τετραγωνικά μέτρα.
- Στις αγγλοσαξονικές χώρες χρησιμοποιείται το **acre** που είναι ίσο με 4007 τετραγωνικά μέτρα
- Στις υπόλοιπες χώρες το **εκτάριο (Ha)** που είναι ίσο με 10 στρέμματα.
- Με την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η χώρα μας προσανατολίζεται, σταδιακά, προς τη **ευρύτερη χρήση του εκταρίου** ως στοιχείο εναρμόνισης με την ΕΕ.

Τα φυσικά χαρακτηριστικά του εδάφους

Τα φυσικά χαρακτηριστικά του εδάφους, γνωστά και ως **εξωγενείς ή εξωτερικοί παράγοντες**, είναι:

- Η γεωγραφική θέση και το υψόμετρο που ουσιαστικά καθορίζουν το κλίμα.
- Το ανάγλυφο και η κλίση που καθορίζουν τον τρόπο καλλιέργειας.
- Η χημική και η μικροβιολογική σύσταση που επηρεάζουν τη γονιμότητά του
- Η μηχανική σύσταση (Ιλύς, Άμμος & Άργιλος)
- Η διαθεσιμότητα υπόγειων και επιφανειακών υδάτων
- Η φυσική βλάστηση και
- Οι επικρατούσες σε αυτό φυσικές συνθήκες (βροχοπτώσεις, υγρασία, θερμοκρασία, ηλιοφάνεια, παγετός κλπ).

Τα φυσικά χαρακτηριστικά του εδάφους

Γεωγραφική θέση & Υψόμετρο και οι επικρατούσες σε αυτό φυσικές συνθήκες (μικροκλίμα)

- Επιλογή καλλιέργειας

Ανάγλυφο & Κλίση

- Τρόπο καλλιέργειας
- Κόστος παραγωγής

Χημική & Μικροβιολογική σύσταση

- Γονιμότητα

Η μηχανική σύσταση (Ιλύς, Άμμος & Άργιλος)

- Επιλογή καλλιέργειας

Δυνατότητα άρδευσης

- Επιλογή καλλιέργειας
- Απόδοση των καλλιεργειών

Εξωγενείς
παράγοντες

Τα φυσικά χαρακτηριστικά του εδάφους

Όμως υπάρχουν, ορισμένα άλλα χαρακτηριστικά, γνωστά ως **επίκτητα χαρακτηριστικά**, τα οποία μπορούν μερικώς ή ολικώς να δημιουργηθούν με την επέμβαση του ανθρώπου και να μεταβάλουν τις παραγωγικές ικανότητες του εδάφους.

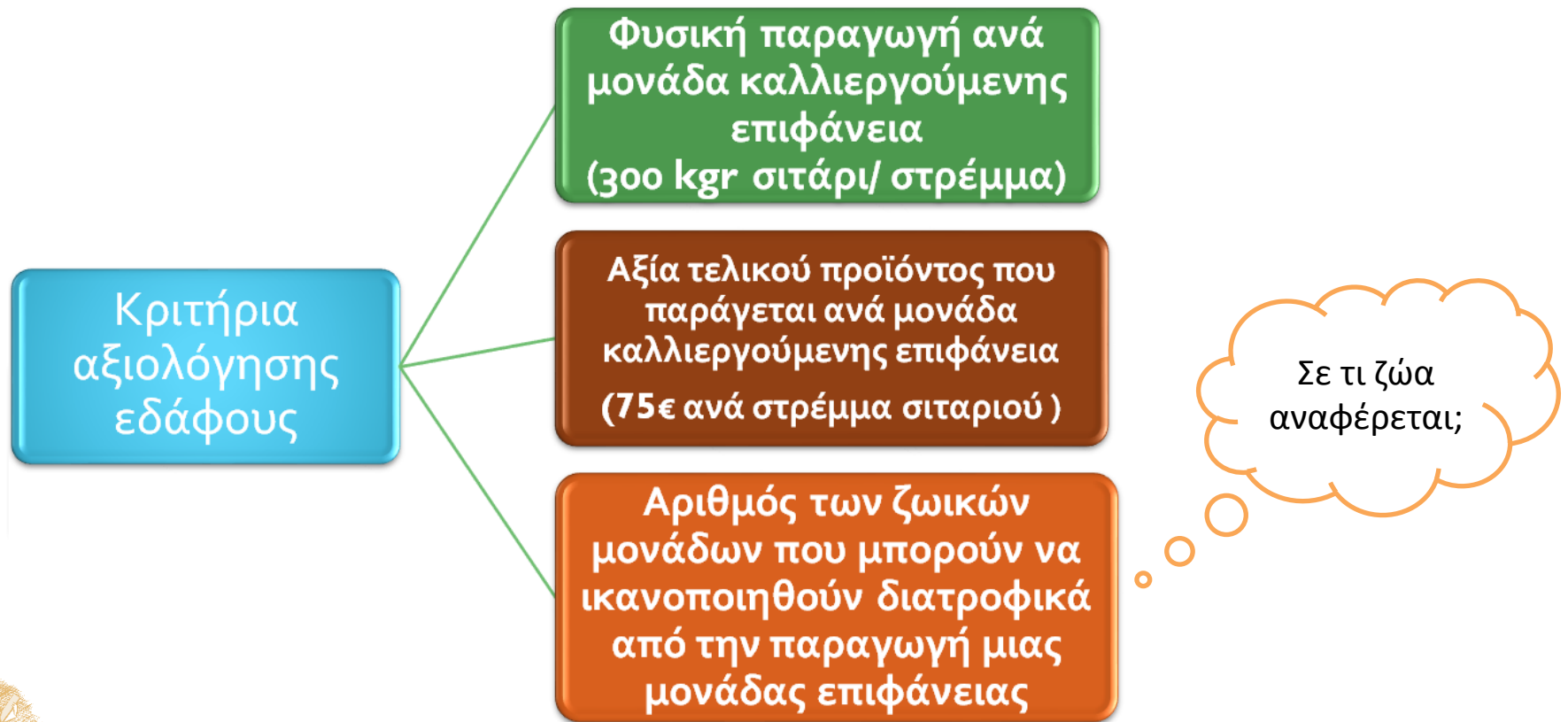
Τέτοια χαρακτηριστικά είναι:

- Η γονιμότητα
- Οι συνθήκες άρδευσης και αποστραγγίσεως
- Η διαθεσιμότητα οργανικών ουσιών (άζωτο, φώσφορος, κάλιο, ασβέστιο κλπ)
- Τα άλατα
- Το Ph

Αξιολόγηση του εδάφους

Ανάλογα με τη μορφή χρήσης του, την αποδοτικότητά του και την ποιότητα των προϊόντων που παράγονται από την εκμετάλλευσή του

Συντελεστές αναγωγής σε μονάδες μεγάλου ζώου

Είδος ζώου	Ζωικές μονάδες
Αγελάδα γαλακτοπαραγωγής (2500 κιλά)	0,90
Αγελάδα γαλακτοπαραγωγής (3000 κιλά)	1,00
Αγελάδα γαλακτοπαραγωγής (4500 κιλά)	1,20
Ταύρος	1,20
Μόσχος (μέχρι 3 μηνών)	0,10
Μόσχος (3 μηνών έως 1 έτους)	0,70
Μόσχος (1 έτους έως 2 ετών)	0,90
Άλογο	1,20-1,50
Πρόβατο	0,10-0,15
Κάπρος	0,30
Χοιρομητέρα	0,45
Χοίρος παχύνσεως	0,25
Πτηνά & κουνέλια	0,02

Πίνακας 1: Συντελεστές αναγωγής

Εκτίμηση της παραγωγικής αξίας του εδάφους

Η εκτίμηση παραγωγικής της αξίας του εδάφους (χωραφιού) γίνεται:

- Με τη **μέθοδο της αγοραπωλησίας** (+ άλλοι παράγοντες είναι η γονιμότητα του εδάφους, η θέση του αγροτεμαχίου, η κλίση κλπ)
- Με τη **μέθοδο της κεφαλαιοποίησης του ενοικίου**
- Με τη μέθοδο της **κεφαλαιοποίησης της εγγείου προσόδου**. Η έγγειος πρόσοδος αποτελείται από το τόκο του κεφαλαίου "έδαφος" συν το κέρδος ή τη ζημία της εκμετάλλευσης

Εκτίμηση της παραγωγικής αξίας του εδάφους

- Στη πράξη η έγγειος πρόσοδος υπολογίζεται αν από την ακαθάριστη πρόσοδο αφαιρεθούν όλες οι δαπάνες παραγωγής εκτός από τις δαπάνες του εδάφους. Δηλ.

- Κεφαλαιοποίηση έγγειου προσόδου = Έγγειος πρόσοδος / επιτόκιο κεφαλαιοποίησης

Αξιολόγηση του εδάφους

Η παραγωγική αξία του εδάφους δεν πρέπει να συγχέεται με την **εμπορική αξία** τού που έχει να κάνει με άλλα χαρακτηριστικά (π.χ. παραθαλάσσιο, δίπλα στο χωρίο, δίπλα σε δρόμο κλπ)

- Το κόστος χρήση του εδάφους είναι η αμοιβή του συντελεστή παραγωγής «έδαφος» και ονομάζεται **ενοίκιο**.
  - Όταν πληρώνεται (καταβάλλεται) σε τρίτους χαρακτηρίζεται ως πραγματικό **καταβαλλόμενο ενοίκιο**,
  - Όταν η έκταση αυτή είναι ιδιοκτησία του χρήστη ονομάζεται **τεκμαρτό ενοίκιο**.

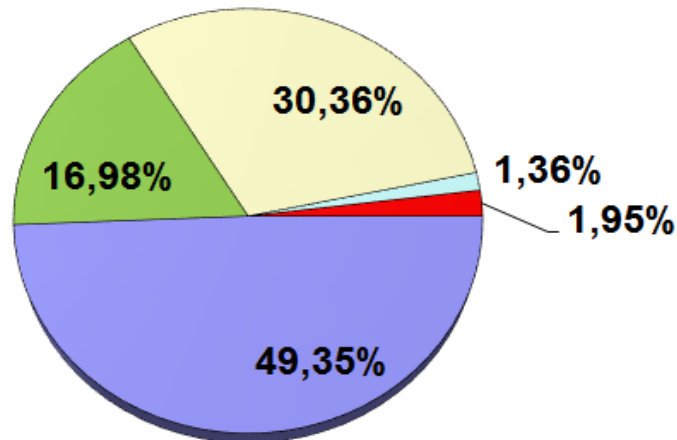

Η χρήση του εδάφους στον αγροτικό τομέα της Ελλάδος

Κατανομή χρήσης της συνολικής ελληνικής γης

132 εκατομμύρια στρέμματα στην ελληνική επικράτεια

65,137 εκτ στρέμματα ή το 49,35% είναι η αγροτική γη

- Αγροτική Γη
- Δάση
- Θαμνώδεις εκτάσεις
- Εκτάσεις με νερά
- Αστική χρήση

Χρήσεις γης

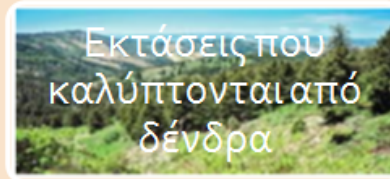
Αγροτική χρήση

Λιβάδια

Βοσκότοποι

Δάση

Εκτάσεις που
καλύπτονται από
θάμνους

Ακάλυπτες
εκτάσεις που
παρεμβάλλονται
μεταξύ δασικών
εκτάσεων

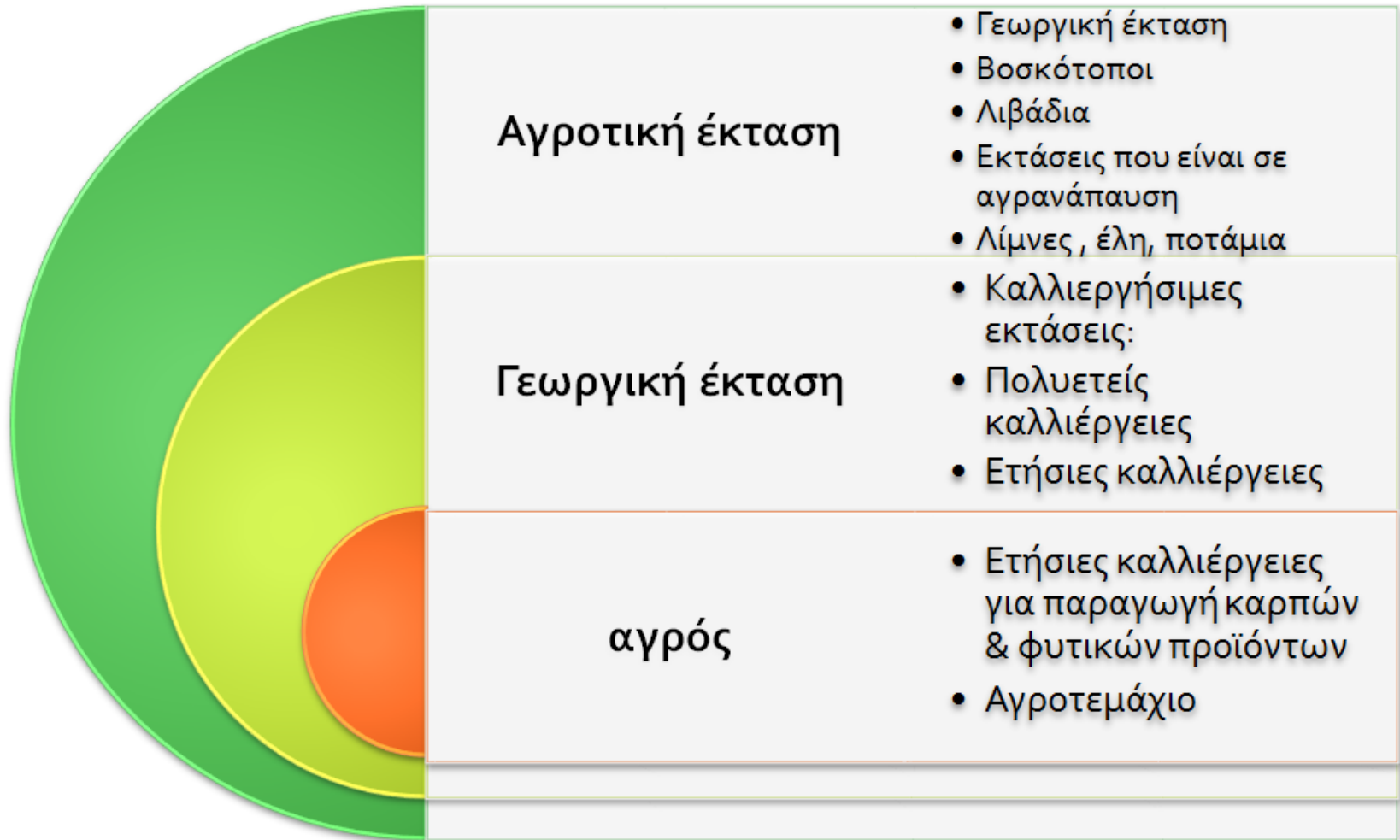
Αστικές περιοχές

Βιομηχανικές
περιοχές

Αγροτική χρήση

Χρήσεις γης

- **Αγροτική χρήση**

- **Αγρός** ασκεπής έκταση που προσφέρεται για βραχύβιες (συνήθως όμως ετήσιου βιολογικού κύκλου) καλλιέργειες για την παραγωγή καρπών ή άλλων φυτικών προϊόντων
- **«γεωργική έκταση»** ο οποίος περιλαμβάνει καλλιεργήσιμα εδάφη, που μπορεί να είναι ξερικοί ή ποτιστικοί αγροί, ή να περιλαμβάνει μόνιμες (δενδροκαλλιέργειες, αμπελοκαλλιέργειες) ή ετήσιες καλλιέργειες
- **«αγροτική έκταση»** η οποία περιλαμβάνει, εκτός της γεωργικής έκτασης και τα λιβάδια και βοσκότοπους. Με σκοπό τη συλλογή χορτονομής ή τη φυσική βόσκηση ζώων για την παραγωγή ζωικών προϊόντων.

- **Δασικές εκτάσεις.** Στις δασικές εκτάσεις συμπεριλαμβάνονται και εκτάσεις που χαρακτηρίζονται εκ του νόμου "δασικές εκτάσεις" ανεξάρτητα εάν καλύπτονται ή όχι από δένδρα.

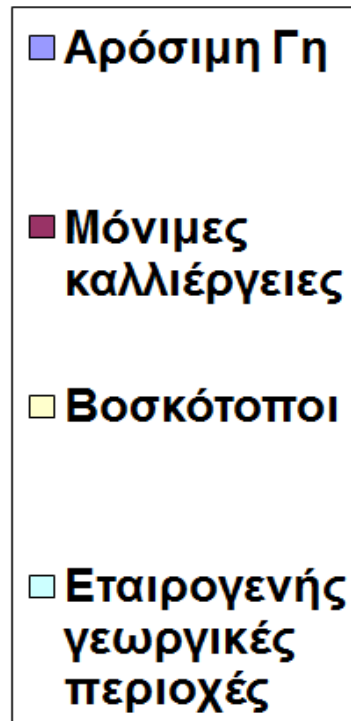
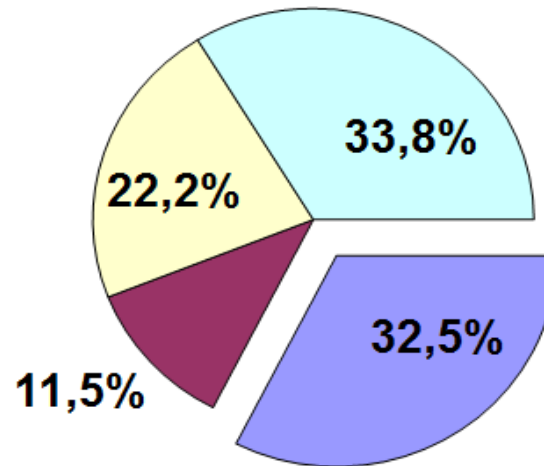
- **Αστικές εκτάσεις**

Κατανομή χρήσης της αγροτικής Γης

Μόνιμες καλλιέργειες :

- 1) Αμπελώνες,
- 2) Οπωρώνες,
- 3) Ελαιώνες

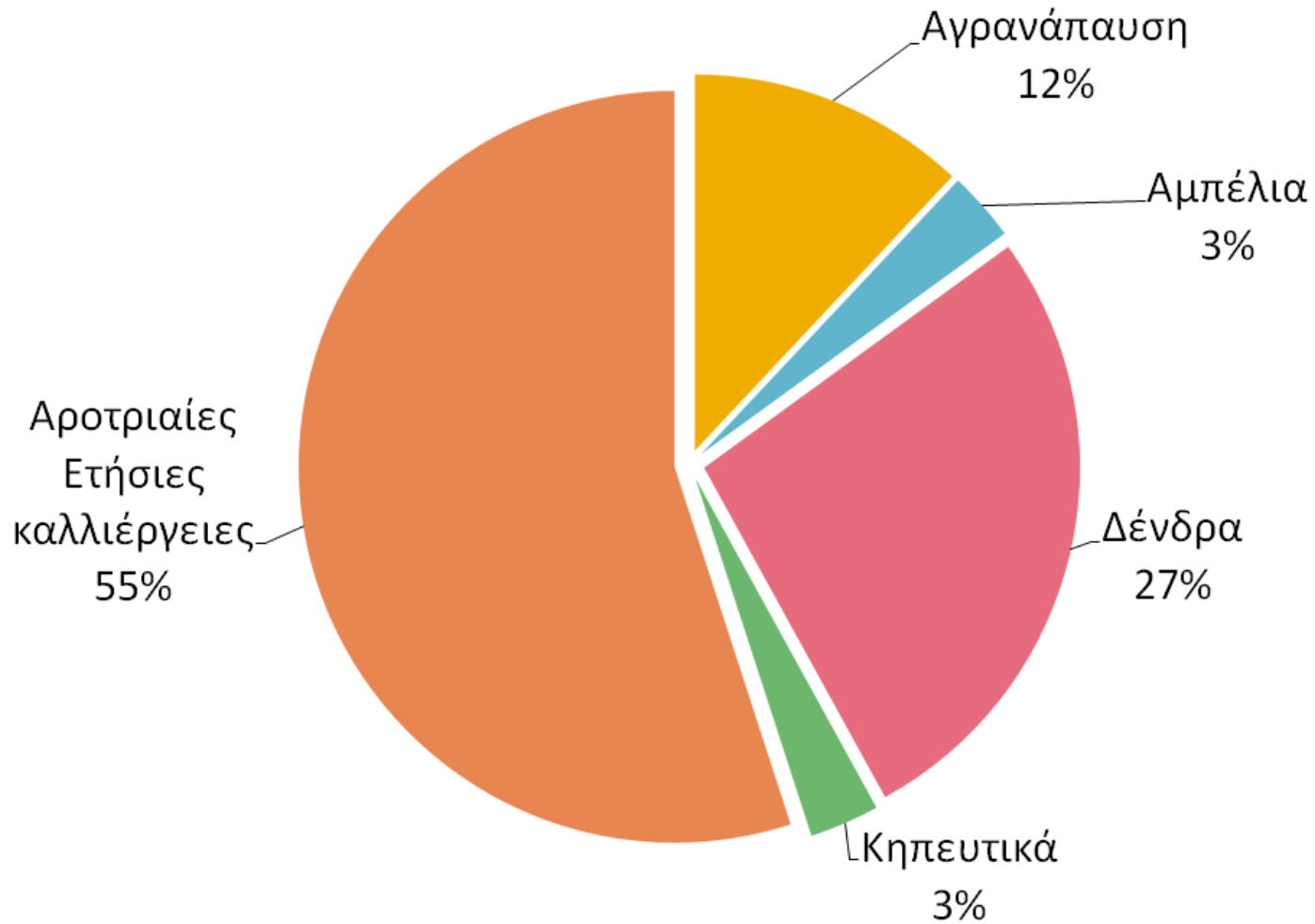

Η αρόσιμη γη περιλαμβάνει:

- Μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη
- Μόνιμα αρδευόμενη γη
- Ορυζώνες

Κατανομή καλλιεργήσιμης Γης

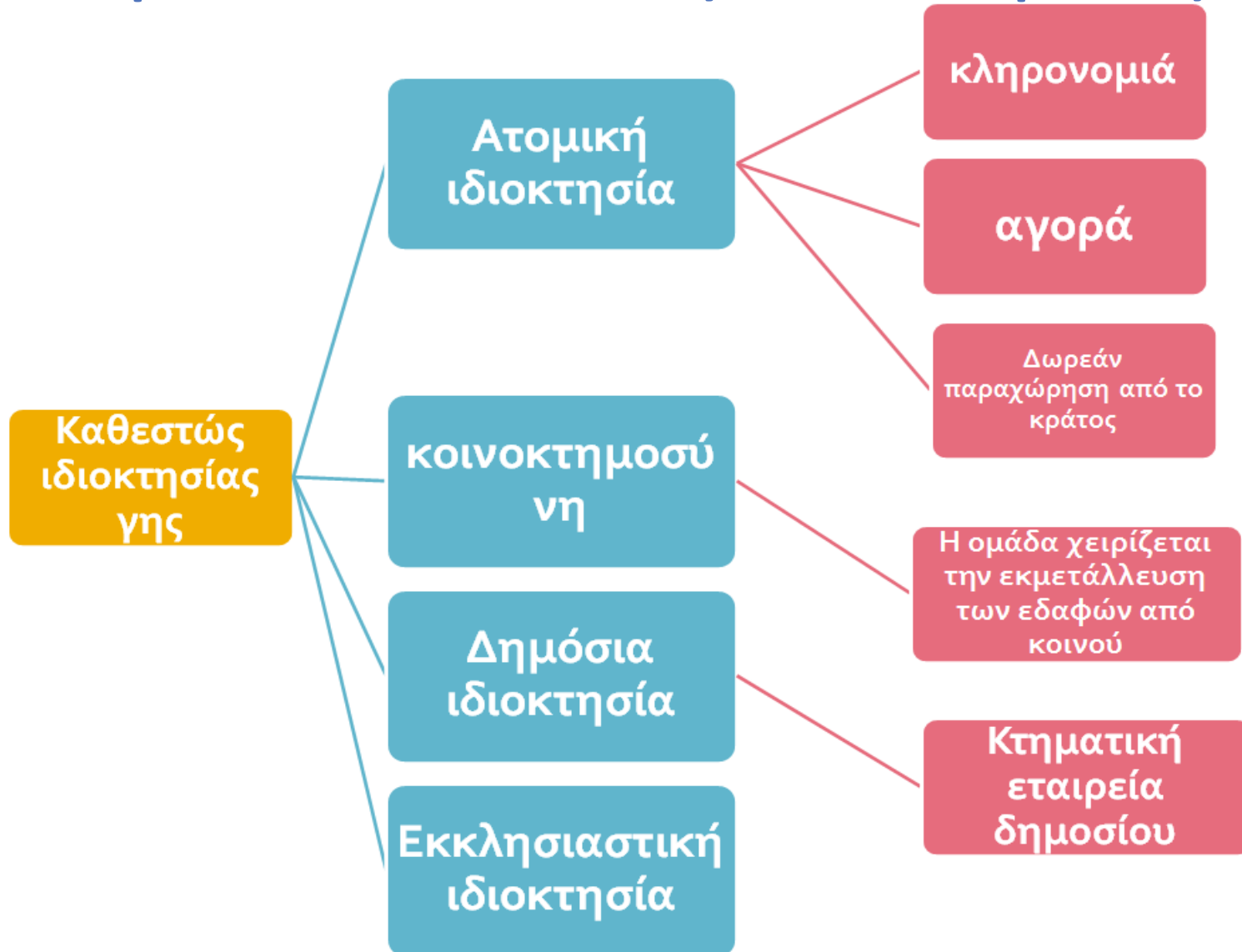
Πολιτική Αγροτικής Γης

- Για την καλύτερη και αποδοτικότερη χρήση της αγροτικής γης πρέπει να εφαρμόζεται μια **συντονισμένη πολιτική γης** με ΣΚΟΠΟ τη διατήρηση της παραγωγικής ικανότητάς της, τη αποδοτική εκμετάλλευσης της και τη διατήρηση του περιβάλλοντος
- Το νομικό καθεστώς ιδιοκτησίας καλλιέργειας της γης
- Τα καλλιεργητικά συστήματα
- Τον πολυτεμαχισμό της γεωργικής εκμετάλλευσης
- Τον αναδασμό
- Το κτηματολόγιο

Νομικό καθεστώς ιδιοκτησίας

Νομικό Καθεστώς Καλλιέργειας

το **δικαίωμα καλλιέργειας** του εδάφους το διατηρεί αυτός που **κατέχει την ιδιοκτησία** του.

Εκτός όμως από τον ιδιοκτήτη δικαίωμα αποκτά και ο **ενοικιαστής**, εφ' όσον νόμιμα ενοικιάστηκε το έδαφος από τον ιδιοκτήτη ή ο **νόμιμος χρήστης** στον οποίο παραχωρήθηκε η εκμετάλλευση του.

Πολιτική Αγροτικής Γης: καλλιεργητικά συστήματα

- **Συστήματα καλλιέργειας:**
  - Εκτατικό
  - Εντατικό.
- **Τεχνικές καλλιέργειας**
  - Η αμειψισπορά
  - Η αγρανάπαυση
- **Κατεύθυνση Παράγωγης:**
  - Συμβατική
  - Βιολογική
  - Ολοκληρωμένης Διαχείρισης
  - Αειφορική????

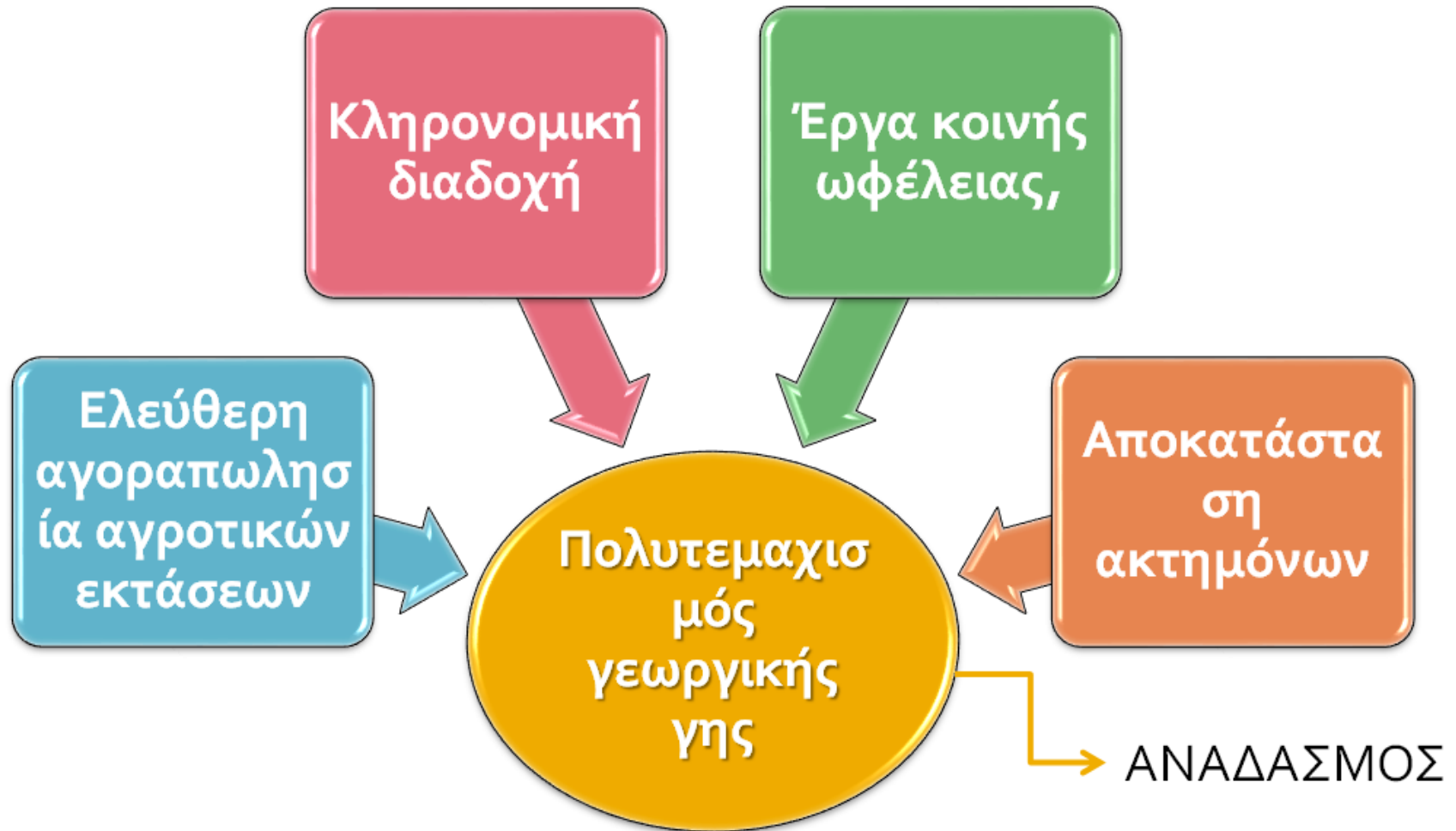

Πολιτική Αγροτικής Γης: Πολυτεμαχισμός

Από τα σημαντικότερα **αρνητικά χαρακτηριστικά** των ελληνικών αγροτικών εκτάσεων είναι ο πολυτεμαχισμός τους ανά εκμετάλλευση και η διασπορά των αγροτεμαχίων στις αγροτικές περιοχές

Οι λόγοι του πολυτεμαχισμού:

Πολιτική Αγροτικής Γης:

Αναδασμός

- Μετά τον αναδασμό, όσοι συμμετέχουν στον αναδασμό θα πρέπει να έχουν ίδιας αξίας εκτάσεις.
- Πλεονεκτήματα του αναδασμού είναι:
  - Μείωση του κόστους μεταφοράς των συντελεστών παραγωγής
  - Μείωση της απαιτούμενης εργασίας για την καλλιέργεια
  - Ευκολία εκμηχάνισης της αγροτικής εκμετάλλευσης.
  - Δυνατότητα κατασκευής ατομικών εγγειοβελτιωτικών έργων.
  - Ευκολία χειρισμού και επίβλεψη της αγροτικής παραγωγής.
  - Εξοικονόμηση καλλιεργήσιμου εδάφους από την κατάργηση των συνόρων και των πολλών δρόμων.
  - Μείωση του κόστους μεταφοράς των συγκομισμένων αγροτικών προϊόντων από τα χωράφια.
  - Γενικότερη αύξηση του γεωργικού εισοδήματος.

Πολιτική Αγροτικής Γης: Αναδασμός

Οι Δυσκολίες Εφαρμογής Αναδασμού:

- Η μεγάλη **ποιοτική ανομοιομορφία** των εδαφών *(δεν δέχονται τον αναδασμό οι παραγωγοί που έχουν καλής ποιότητας εδάφη)*
- Οι **δενδρώδεις καλλιέργειες** που στην Ελλάδα καλύπτουν μεγάλες εκτάσεις είναι ένα σημαντικό εμπόδιο της εφαρμογής του αναδασμού
- Η **έλλειψη Εθνικού αγροτικού Κτηματολογίου** (αν και έχει ξεκινήσει δεν έχει ολοκληρωθεί)

B. Το κλίμα

Κλίμα ενός τόπου ονομάζεται η **μέση καιρική κατάσταση** (δηλ ο μέσος καιρός μιας περιοχής), που προκύπτει από τις μακροχρόνιες παρατηρήσεις των διάφορων μετεωρολογικών στοιχείων.

- Οι παράγοντες που συντελούν στη μεταβολή του κλίματος από τόπο σε τόπο είναι:
  - Το γεωγραφικό πλάτος και υψόμετρο
  - Η κατανομή ξηράς και θάλασσας
  - Το ανάγλυφο και η κάλυψη του εδάφους
  - Οι άνεμοι
  - Τα κέντρα υψηλής και χαμηλής πίεσης κ.ά.

B. Το κλίμα

Ενδιαφέρον για την αγροτική παραγωγή έχουν:

- **Η θερμοκρασία**, (μεγίστη, ελάχιστη & ακραίες τιμές)
- **Τα ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα**, (βροχή και το χαλάζι)
- **Οι άνεμοι και**
- **Η ηλιοφάνεια.**

Όλα τα παραπάνω στοιχεία επηρεάζουν θετικά και αρνητικά την αγροτική δραστηριότητα και παραγωγή, ανάλογα με την εποχή και την ένταση που συμβαίνουν.

Γ. Το έμβιο

- Το έμβιο αποτελεί το **βιολογικό παράγοντα** που υπεισέρχεται στην παραγωγική διαδικασία της αγροτικής παραγωγής.
- με την παρουσία του βιολογικού παράγοντα, τα ανόργανα στοιχεία του εδάφους και με την επίδραση των κλιματικών παραγόντων, μετατρέπονται σε φυτικά ή ζωικά προϊόντα.
- Επομένως, μπορούν να διακριθούν δύο μορφές έμβιου στην αγροτική παραγωγή, το **φυτικό έμβιο** και το **ζωικό έμβιο**, δηλαδή τα καλλιεργούμενα φυτά και τα εκτρεφόμενα ζώα.

Δ. Άλλοι φυσικοί πόροι

- Στους φυσικούς πόρους, εκτός αυτών που αναφέρθηκαν παραπάνω, περιλαμβάνεται και το νερό.
  - 1) **Τα επιφανειακά νερά** που προέρχονται από τα ποτάμια και τις λίμνες ή και από άλλες πηγές επιφανειακής ροής. Για τη χρήση αυτού του νερού χρειάζονται αρδευτικά έργα και εγκαταστάσεις ώστε να γίνει προσιτό στην αγροτική παραγωγή
  - 2) **Τα υπόγεια νερά** τα οποία βρίσκονται στο υπέδαφος και για τη χρήση τους απαιτούνται γεωτρήσεις. Η χρήση των υπόγειων νερών είναι σχετικά δύσκολη και δαπανηρή

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση **X.YZ**.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση **X1.Y1Z1** διαθέσιμη [εδώ](#). (Συνδέστε στο «εδώ» τον υπερσύνδεσμο).
- Έκδοση **X2.Y2Z2** διαθέσιμη [εδώ](#). (Συνδέστε στο «εδώ» τον υπερσύνδεσμο).
- Έκδοση **X3.Y3Z3** διαθέσιμη [εδώ](#). (Συνδέστε στο «εδώ» τον υπερσύνδεσμο).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Όνομα μέλους ή μελών ΔΕΠ 2014. Όνομα μέλους ή μελών ΔΕΠ. «Τίτλος Μαθήματος. Τίτλος ενότητας». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: σύνδεσμο μαθήματος.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: <http://grandcanyon.free.fr/images/vueduciel8/thumb.html>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Πίνακες

Πίνακας 1: Παπαχρήστου Θ., (2011), «Η σημασία της βοσκοφόρτωσης στη διαχείριση των βοσκοτόπων: οδηγίες εφαρμογής» ΕΘΙΑΓΕ, Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών

